

UZASADNIENIE

wyroku w całości

Decyzją z 3.12.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., na podstawie art.138 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 84 ust.11 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zobowiązał J. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.12.2016 r. do 31.03.2018r., od 1.11.2018 r. do 31.07.2019 r, w kwocie 36415,14 zł (w tym 10018,46 zł dodatku dla sieroty zupełnej, 1100 zł jednorazowe świadczenie pieniężne).

/decyzja k.396 akt ZUS/

J. J. złożył odwołanie od ww. decyzji. W treści odwołania argumentował, że w okresach wskazanych przez ZUS był od 1.09.2016 r. do 31.08.2019 r. słuchaczem szkoły policealnej na wskazanych kierunkach w złożonym zaświadczeniu.

/odwołanie k.3 /

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie.

/odpowiedź na odwołanie k. 5/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca - J. J. urodził się (...) /okoliczność bezsporna/

Począwszy od 1.03.2007 r. J. J. był uprawniony do renty rodzinnej po obojgu zmarłych rodzicach. /okoliczność bezsporna, decyzja k. 140 akt ZUS/

Od momentu uzyskania prawa do renty rodzinnej wnioskodawca był regularnie pouczany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o obowiązku ciążącym na osobach pobierających rentę rodzinną po ukończeniu 16 roku życia, tj. do poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły-uczelni, a jeżeli uczy się nadal to do nadesłania zaświadczenia z szkoły-uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Ponadto w doręczanych decyzjach była informacja, iż osoba, która nienależnie pobrała świadczenia zobowiązana jest do ich zwrotu oraz definicja nienależnie pobranego świadczenia. /okoliczność bezsporna/

Decyzją z 6.12.2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. od 1.12.2016 r. wznowił J. J. wypłatę renty rodzinnej. W treści decyzji wskazano, że renta przysługiwała do 31 sierpnia 2018 r.

/decyzja k.362-363 akt ZUS/

W dn. 5.04.2018 r. odwołujący wniósł o zawieszenie wypłaty renty rodzinnej od kwietnia 2018 r. ponieważ zaprzestał nauki.

/wniosek – k. 366/

Decyzją z 13.04.2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. od 1.04.2018 r. wstrzymał wnioskodawcy wypłatę renty rodzinnej.

/decyzja k. 367 akt ZUS/

Decyzją z 10.12.2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. od 1.11.2018 r. podjął J. J. wypłatę renty rodzinnej. W treści decyzji wskazano, że renta pod warunkiem nauki, przysługuje do 31.07.2019 r.

/decyzja k.380 akt ZUS/

Decyzją z 12.08.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. od 1.08.2019 r. z urzędu wstrzymał wypłatę renty rodzinnej J. J., gdyż odwołujący ukończył 25 lat. Jednocześnie ubezpieczony został tą decyzją zobowiązany do doręczenia lub przysłania zaświadczenia szkolnego lub świadectwa ukończenia szkoły lub dyplomu.

/decyzja k.382 akt ZUS/

Zaskarżoną decyzją z 3.12.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., na podstawie art.138 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art.84 ust.11 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zobowiązał J. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.12.2016 r. do 31.03.2018r., od 1.11.2018 r. do 31.07.2019 r, w kwocie 36415,14 zł (w tym 10018,46 zł dodatku dla sieroty zupełnej, 1100 zł jednorazowe świadczenie pieniężne).

/decyzja k.396 akt ZUS/

W spornych okresach wnioskodawca posiadał status słuchacza Szkoła Policealnych Ż. na następujących kierunkach:

-technik ochrony fizycznej osób i mienia od 1.09.2016 r. do 31.08.2017 r.,

-technik informatyki od 1.09.2017 r. do 31.08.2018 r.,

-opiekun medyczny od 1.09.2018 r. do 12.02.2019 r.,

-opiekun medyczny od 15.02.2019 r. do 31.08.2019 r.

Na kierunku technik ochrony fizycznej osób i mienia był słuchaczem w semestrze I od 1.09.2016 r., który ukończył pomyślnie w dniu 6.02.2017 r., uzyskując promocję na semestr II. Natomiast w semestrze II na kierunku technik ochrony fizycznej osób i mienia wnioskodawca nie spełnił warunku 50% frekwencji z każdego przedmiotu i został skreślony z listy słuchaczy.

Na pozostałych kierunkach w szkole policealnej Ż., tj. na kierunku technik informatyk od 1.09.09.2017 r. do 1.03.2018 r., na kierunku opiekun medyczny od 21.09.2018 r. do 31.09.2019 r. i ponownie powtarzając ten kierunek od 15.02.2019 r. do 31.08.2019 r., nie ukończył I semestru i nie został promowany na II semestr, ponieważ na żadnym z tych kierunków w I semestrze nie spełnił warunku 50% frekwencji z każdego przedmiotu.

W spornych okresach objętych decyzją wnioskodawca nosił co pół roku do ZUS zaświadczenia, że jest słuchaczem w policealnej szkole Ż. /zaświadczenie k. 4, pismo ze szkoły policealnej Ż. k. 14, pismo ze szkoły policealnej Ż. – k. 27, zeznania wnioskodawcy e-prot. z 13.08.2020 r. 00:07:09 w zw. z e-prot. z 15.10.2020 r.: 00:02:02 /

Obecnie wnioskodawca nie pracuje, szuka pracy, nie ma prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Odwołujący nie ma nikogo na utrzymaniu. Nie posiada też zobowiązań finansowych. Wnioskodawca nie ma żadnych oszczędności.

/zeznania wnioskodawcy - e-prot. z 13.08.2020 r. 00:07:09 w zw. z e-prot. z 15.10.2020 r.: 00:02:02 /

Powyższych ustaleń Sąd dokonał w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, w tym na podstawie powołanych dokumentów znajdujących się w aktach ZUS oraz aktach sprawy, a także na podstawie zeznań wnioskodawcy. Podkreślić należy, że Szkoła Ż. nie była zainteresowana rozstrzygnięciem niniejszej sprawy na rzecz którejkolwiek ze stron, a tym samym nie miała interesu w przedstawieniu informacji niezgodnych z posiadanymi danymi dotyczącymi wnioskodawcy. Ponadto należy wskazać, że obowiązkiem szkoły jest systematyczne i regularne prowadzenie dokumentacji dla jej słuchaczy, dlatego też należy uznać, że pisma złożone przez Szkołę Policealną Ż., w których podała informacje jedynie o pomyślnym zakończeniu nauki w I semestrze i promocji wnioskodawcy z dniem 6.02.2016 r. na II semestr na kierunku technik ochrony fizycznej osób i mienia oraz o braku wymaganej

frekwencji 50% w II semestrze na tym kierunku, a także o braku promocji w semestrze I na pozostałych kierunkach z powodu braku wymaganej frekwencji 50%, zostały oparte na prawdziwej i rzetelnej dokumentacji dotyczącej nauki wnioskodawcy w badanych okresach w tej szkole. Wnioskodawca zresztą nie kwestionował tego, że na listach obecności nie ma jego podpisów, a jedynie tłumaczył, że często się spóźniał i dlatego nie zdążył się na nich podpisać, czego jednak nie udowodnił.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy podlegało jedynie w części uwzględnieniu, natomiast w pozostałym zakresie odwołanie oddalono.

Zgodnie z treścią art. 138 ust. 1 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 53) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W ustępie 2 cytowanego przepisu wskazano, że za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Stosownie do treści art.65 ust.1 ww. ustawy, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Do renty rodzinnej uprawnieni są m. in. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione (art.67 ust.1 punkt 1). Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w punkcie 1 lub 2 (art.68 ust.1ww ustawy).

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów (art.68 ust. 2 ww. ustawy).

Podstawowe znaczenie w przedmiocie zachowania prawa do renty ma ustalenie, czy uczeń (student) w rzeczywistości kontynuuje naukę, czyli czy nauka jest rzeczywiście pobierana, gdyż funkcją renty rodzinnej jest zapewnienie dziecku ochrony ubezpieczeniowej przez wypłatę określonego świadczenia w okresie gdy nadal się uczy. Pojęcie „nauki w szkole” nie może być rozumiane dowolnie. Nie jest pobieraniem nauki w szkole samo uzyskanie statusu ucznia (słuchacza), konieczne jest realne wypełnianie tej roli (uczestnictwo w zajęciach, podchodzenie do egzaminów, zaliczeń, przedkładanie wymaganych prac).

Należy także wskazać, iż pobieranie nauki nie może mieć charakteru pozornego, a taka sytuacja zachodzi, gdy uczeń (student) nie podejmuje żadnych czynności składających się na realizację obowiązku wynikającego z programu nauczania w danej szkole. Od sytuacji zaprzestania nauki należy odróżnić jej kontynuowanie, choć z brakiem pozytywnych rezultatów czy też powtarzaniem roku, czyli sytuację gdy uczeń chce się kształcić, ale nauka nie daje efektów lub brak w niej postępów.

Przez określenie zawarte w art.68 ust.1 punkt 2 cytowanej ustawy, iż renta rodzinna przysługuje dziecku po ukończeniu 16 roku życia do ukończenia nauki w szkole należy rozumieć jako nie tyle formalny status ucznia (studenta), ale realne

wypełnianie tej roli stosownie do regulaminu studiów – uczestniczenie w zajęciach, podchodzenie do egzaminów. Nie mieści się w tym pojęciu takie postępowanie ucznia (studenta), które polega na zapisywaniu się do kolejnych szkół, bez uczestnictwa w całości lub części zajęć, niepodchodzenie do egzaminów. Takie zachowanie ucznia nie realizuje bowiem celu renty rodzinnej, jakim jest umożliwienie mu zdobycia odpowiedniego wykształcenia i nabycia kwalifikacji, a w konsekwencji uzyskanie zdolności do samodzielnego utrzymania.

Okolicznością sporną w niniejszej sprawie, wymagającą ustalenia, były okresy objęte zaskarżoną decyzją, tj. od 1.12.2016 r. do 31.03.2018 r. oraz od 1.11.2018 r. do 31.07.2019 r., za które to okresy organ rentowy zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z powodu nieuczęszczania do szkoły.

Świadczeniem nienależnym może być tylko świadczenie, wypłacone osobie, która w dniu wydania decyzji spełniała warunki pobierania świadczenia, ale później utraciła uprawnienie do jego pobierania i mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń, bądź osobie, która nie miała w dniu wydania decyzji prawa do świadczenia i uzyskała wypłatę świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów, albo innego świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd. Istotnym elementem konstrukcyjnym pojęcia nienależnego świadczenia jest świadomość osoby, która pobrała świadczenia, co do faktu, że zostało ono jej wypłacone bez podstawy prawnej na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia / por. Sąd Najwyższy w wyroku z 10 czerwca 2008 r., I UK 394/07, oraz w wyroku z 14 marca 2006 r., I UK 161/05/.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że jedynie w okresie od 1.09.2016 r. do 6.02.2017 r. wnioskodawca faktycznie pobierał naukę w I semestrze na kierunku technik ochrony fizycznej osób i mienia, albowiem ukończył ten semestr i uzyskał promocję na II semestr na tym kierunku. Natomiast w II semestrze na tym kierunku, wnioskodawca nie spełnił warunku wymaganej frekwencji 50% na wszystkich przedmiotach i w rezultacie został skreślony z listy słuchaczy. Z materiału dowodowego wynika też, że na pozostałych kierunkach w szkole policealnej Ż. wnioskodawca nie spełniał warunku wymaganej frekwencji 50% na wszystkich przedmiotach i nie ukończył pomyślnie na żadnym z tych kierunków I semestru. Twierdzenia wnioskodawcy o jego obecności na zajęciach nie zostały udowodnione – w szczególności pozostały całkowicie gołosłowne twierdzenie odwołującego, że brak jego podpisów na listach obecności na zajęciach wynikał z tego, że często się spóźniał i nie zdążył się jedynie na listach podpisać. Wnioskodawca nie negował, że złożone w toku postępowania pisma Policealnej Szkoły Ż. odzwierciedlały prawdziwe dane znajdujące się w dokumentacji prowadzonej dla wnioskodawcy w tej szkole w okresach, w których posiadał status słuchacza na kierunkach podanych w zaświadczeniu z 17.12.2019 r. (k. 4). W efekcie Sąd uznał, że skarżący rażąco zaniedbywał swoje obowiązki słuchacza w II semestrze na kierunku technik ochrony osób i mienia oraz na wszystkich pozostałych kierunkach już w semestrze I, czego konsekwencją było nieuzyskanie promocji na kolejny semestr na tych kierunkach i po 6.02.2017 r. nie miał woli kontynuowania nauki, lecz stwarzał jedynie pozory jej pobierania, co nie pozwala na uznanie skarżącego za osobę pobierającą naukę w rozumieniu art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy. Z uwagi na powyższe stwierdzić należy, że pobrane świadczenia po dniu 6.02.2017 r. są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 138 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i jako takie podlegają zwrotowi.

Podkreślić należy, że Sąd Najwyższy w wyroku z 19.02.2012 r., (I UK 471/12, Legalis nr 720051) wyjaśnił, iż „samo formalne legitymowanie się statusem ucznia jest niewystarczające do uznania, że taka osoba kontynuuje naukę jeżeli

nie wykonuje faktycznie obowiązków objętych programem nauczania”. Stanowisko takie zostało również wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyrokach z 5.07.2012 r. (I UK 65/12) i z 3.08.2012 r. (I UK 96/12).

Należy także zaznaczyć, że renta rodzinna pełni głównie funkcję alimentacyjną, stanowiąc pieniężną rekompensatę utraty, przede wszystkim ekonomicznego wsparcia ze strony zmarłego rodzica, a jej podstawowym celem jest dostarczenie środków utrzymania tym dzieciom, które ze względu na m.in. kształcenie się, nie mają możliwości pozyskiwania środków finansowych własną pracą zarobkową. Wnioskodawca zaś mimo pobierania tego świadczenia po 6.02.2017 r. w rzeczywistości nie pobierał nauki, skoro nie spełniał warunku wymaganej frekwencji 50% obecności na wszystkich przedmiotach w II semestrze na kierunku technik ochrony osób i mienia i w efekcie został skreślony z listy słuchaczy tego kierunku, a na pozostałych kierunkach nie ukończył I semestru – tym samym za te okresy po 6.02.2017 r. jest zobowiązany zwrócić nienależnie pobrane świadczenia.

Druga przesłanka dotyczy wykazania, że osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, która to okoliczność została przez Sąd zbadana i nie była nawet kwestionowana przez skarżącego w toku n/n postępowania sądowego. Z materiału dowodowego wynika bowiem, że wnioskodawca był pouczony o okolicznościach powodujących brak prawa do świadczeń i miał tym samym świadomość, że renta rodzinna przysługuje mu pod warunkiem kontynuowania nauki. Wskazuje na to nie tylko treść wydawanych w stosunku do niego decyzji, ale także samo jego zachowanie w badanych okresach.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 6 k.c. to na wnioskodawcy spoczywał ciężar udowodnienia okoliczności, z których wywodzi skutki prawne. Odwołujący zaś nie udowodnił, że w spornych okresach po 6.02.2017 r. nie pobrał nienależnie świadczeń rentowych.

Z tego też powodu Sąd na podstawie art. 477 (14) §2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję strony pozwanej, w ten tylko sposób, że nie zobowiązał odwołującego do zwrotu pobranych świadczeń za okres od 1.12.2016 r. do 6.02.2017 r., orzekając jak w punkcie 1 sentencji wyroku, a na podstawie art. 477 (14) §1 k.p.c. oddalił odwołanie w pozostałej części, o czym orzekł w punkcie 2 sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn. ZUS z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia apelacji oraz bez pouczenia pełnomocnikowi wnioskodawcy.

A.P.